

ФІНАНСИ, ОБЛІК, АУДИТ

Chornovol A. Stijkist' publichnyh finansiv derzhav JeS. Zovnishnja torgivlja: ekonomika, finansy, pravo. 2023. № 1. S. 70-80. Serija. Ekonomichni nauky. [https://doi.org/10.31617/3.2023\(126\)06](https://doi.org/10.31617/3.2023(126)06)

УДК 336.02:330.341.1]:061.1ЄС

ЧОРНОВОЛ Алла,

д. е. н., доцент, завідувач кафедри фінансів та банківської справи

Чернівецького торговельно-економічного інституту ДТЕУ

Центральна площа, 7, м. Чернівці, 58002, Україна

ORCID: 0000-0001-5155-7317

alla_trufen@ukr.net

DOI: 10.31617/3.2023(126)06

CHORNOVOL Alla,

Doctor of Sciences (Economics), Associate Professor, Head of the Department

of Finance and Banking
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of SUTE

7, Central Square, Chernivtsi, 58002, Ukraine

ORCID: 0000-0001-5155-7317

alla_trufen@ukr.net

СТІЙКІСТЬ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ ДЕРЖАВ ЄС

Вступ. Публічні фінанси є фундаментальним механізмом впливу держави на соціально-економічні процеси. Через регулювання основних фінансових індикаторів забезпечується макроекономічна стабільність і закладаються основи для довгострокового економічного зростання.

Проблема. За сучасних умов важливо окреслити перспективні напрями розвитку публічних фінансів у країнах ЄС, з огляду на результати аналізу бюджетно-податкової політики, реалізованих заходів фінансового забезпечення соціального захисту населення, стратегічних документів держав-членів та ЄС загалом.

Мета статті – визначення основних пріоритетів розвитку публічних фінансів країн – членів Європейського Союзу на середньострокову перспективу, з огляду на сучасні суспільні виклики та макроекономічні тенденції.

Методи. Застосовано методи аналізу та синтезу, узагальнення, систематизації, наукового абстрагування, економіко-математичного моделювання.

Результати. Здійснено порівняння стану публічних фінансів 23 країн – членів ЄС у періоді фінансової рецесії 2008–2009 рр. та пандемії. Виявлено особливості застосування заходів дискреційної фіскальної політики в ці періоди. Досліджено індикатор співвідношення державного боргу до ВВП. Оцінено вплив державного боргу на показник еконо-

STABILITY OF PUBLIC FINANCES OF THE EU STATES

Introduction. Public finance is a fundamental mechanism of the government's influence on socio-economic processes. By regulating the main financial indicators, macroeconomic stability is ensured and the foundations for long-term economic growth are laid.

Problem. Under modern conditions, it is important to outline the promising directions for the development of public finances in the EU countries, taking into account the results of the analysis of the budget and tax policy, implemented measures of financial provision of social protection of the population, strategic documents of the member states and the EU as a whole.

The aim of the article is to determine the main priorities for the development of public finances of the EU member states for the medium-term perspective, taking into account modern social challenges and macroeconomic trends.

Methods. Methods of analysis and synthesis, generalization, systematization, scientific abstraction, the methods of economic and mathematical modeling are applied.

Results. The authors compared the state of public finances of 23 EU member states during the financial recession of 2008–2009 and the Coronavirus pandemic. The peculiarities of the applied discretionary fiscal policy measures in these periods were identified. The indicator of the ratio between the state debt and the gross domestic

Автор не отримувала прямого фінансування для цього дослідження.

Copyright © 2023, Автор(и). Ця стаття відкритого доступу, яка розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License 4.0 (CC-BY) Міжнародна ліцензія, (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

мічного зростання у 2007–2021 рр. Визначено основні підходи до зниження вагового показника державного боргу. Обґрунтовано основні пріоритети розвитку публічних фінансів.

Висновки. З початком пандемії COVID-19 зафіксовано застосування державами – членами ЄС узгодженої та скоординованої фінансової політики, що дало змогу підвищити рівень її результативності. За сучасних умов публічним фінансам відведена суттєва роль у реалізації завдань щодо підвищення обороноздатності та прискорення економічного зростання. Пріоритетом фінансової політики ЄС є забезпечення стійкості публічних фінансів. Важливою є імплементація консервативних правил щодо управління фінансовим дефіцитом і державним боргом. Видається за доцільне поетапно знижувати дефіцит бюджету та частку перерозподілу ВВП через систему публічних фінансів задля забезпечення виваженої бюджетної консолідації в середньостроковому періоді, розбудовувати інституційні засади соціальної політики, покращувати координацію з фінансовою політикою.

Ключові слова: публічні фінанси, податки, видатки бюджету, державний борг, макроекономічна стабільність, економічний розвиток.

JEL Classification: H21, H50, H62, H63.

Конфлікт інтересів: Автор заявляє, що він не має фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не має відносин з державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автор працює в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів і редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Вступ. Протягом останніх 15 років Європейський Союз (ЄС) зіштовхнувся з багатьма суспільно-економічними викликами. Найбільші з них – світова економічна рецесія 2008–2009 рр., пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення росії в Україну.

Публічні фінанси є фундаментальним механізмом впливу держави на соціально-економічні процеси. Завдяки регулюванню основних фінансових індикаторів (податки, публічні видатки, державний борг, фінансовий дефіцит, співвідношення пропорцій формування та використання фінансових ресурсів між державним і місцевими бюджетами) здійснюється вплив на добробут населення, забезпечується макроекономічна стабільність й закладаються основи для довгострокового економічного зростання. Фінансовий характер реакції країн – членів ЄС на кризи не є однорідним, адже рівень їхнього економічного розвитку суттєво відрізняється, як і запас бюджетної та боргової стійкості. Водночас характерною особливістю функціонування ЄС є наявність та дотримання сукупності фінансових правил, що допомагають забезпечити збалансованість публічних фінансів і посилити бюджетну дисципліну. Бюджетна консолідація в періодах економічного

product was under study. The influence of the state debt on the economic growth indicator in 2007–2021 was assessed. The main approaches to reducing the gross indicator of the state debt were determined. The main priorities for the development of public finances were substantiated.

Conclusions. Since the beginning of the COVID-19 pandemic, the EU member states were noted to apply an agreed and coordinated fiscal policy, which allowed increasing its effectiveness level. Under modern conditions, public finances play a significant role in the implementation of tasks related to increasing defense capability and accelerating economic growth. The priority of EU financial policy is to ensure the stability of public finances. The implementation of conservative rules regarding the management of fiscal deficit and public debt is of utter importance. It seems appropriate to gradually reduce the budget deficit and the share of GDP redistribution through the public finance system in order to ensure balanced budget consolidation in the medium term, to develop the institutional foundations of social policy, and to improve coordination with the fiscal policy.

Keywords: public finances, taxes, budget expenditures, public debt, macroeconomic stability, economic development.

піднесення дає змогу створити необхідні передумови для ефективного бюджетного регулювання економічного розвитку та використання фіскальних стимулів у періоди суспільно-економічних викликів.

Проблема. За сучасних умов з огляду на ретроспективний досвід та результати аналізу бюджетно-податкової політики важливо окреслити перспективні напрями розвитку публічних фінансів у країнах ЄС, а також реалізованих заходів фінансового забезпечення соціального захисту населення, стратегічних документів держав-членів та цього економічного й політичного союзу загалом. З огляду на набуття статусу кандидата в члени цього суспільно-політичного утворення ідентифіковані пріоритети функціонування публічних фінансів країн ЄС мають стати за основу розбудови системи публічних фінансів України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Автори М. Онофрей, А. Гаврилjuta, І. Бостан, Ф. Опре, Г. Парасчів та К. Лазар [1] обґрунтували важливість застосування інституційних обмежень у сфері публічних фінансів для країн ЄС з метою забезпечення стійкості публічних фінансів. Дослідники встановили, що фіскальна відповідальність, обмеження показника публічних видатків позитивно впливають на інституційну спроможність держави виконувати свої функції.

Дж. Хаас, В. Д'Ерман, Д. Шульц й Е. Вердун дослідили координацію економічної та фіскальної політики в ЄС після кризи та визначили основні напрями розвитку взаємодії цих політик. Першим напрямом є зниження частки публічних видатків та удосконалення моделі соціального захисту для найнезахищеніших верств населення. Інший полягає в більш активному втручанні держави в економічні процеси та надання стимулів для ринку праці з метою підтримки зайнятості. Напрями розвитку публічних фінансів суттєво залежать від економічного розвитку країни, її інституційної спроможності та збалансованості бюджетної системи [2].

А.-К. Гросу, К. Пінтілеску та Б. Зуграву дослідили боргову політику 11 країн Центральної та Східної Європи, які є членами ЄС, і виявили ознаки її непослідовності здебільшого в країнах вибірки, що несе певні ризики для макроекономічної стабільності. Авторами сформовано рекомендації щодо удосконалення політики у сфері управління публічними фінансами [3].

Питання державного фінансування системи соціального захисту населення у країнах єврозони доволі ґрунтовно висвітлено у праці І. Чугунова та О. Насібової [4]. Автори визначили тенденції та ефективність фінансування заходів соціального захисту завдяки публічним фінансам та обґрунтували комплекс заходів з підвищення ефективності фінансового механізму соціального захисту на подальшу перспективу. Аналіз Директив ЄС, які регламентують основи оподаткування для країн-членів, та напрями удосконалення вітчизняної

податкової політики у цьому контексті висвітлено у публікації В. Мельник та Т. Кошук [5].

Метою статті є визначення основних пріоритетів розвитку публічних фінансів країн – членів ЄС на середньострокову перспективу, з огляду на сучасні суспільні виклики та макроекономічні тенденції.

Методи. Методологія цього дослідження базується на працях вітчизняних та іноземних учених. Авторами застосовано методи аналізу та синтезу, узагальнення, систематизації, наукового абстрагування. Методи економіко-математичного моделювання використано під час оцінювання впливу державного боргу на показник економічного зростання. У ході дослідження динаміки показників публічних фінансів застосовано їх річні значення. Статистична інформація взята з офіційних сайтів Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Європейської комісії та Евростату.

Результати дослідження. Використання єдиного, системного, збалансованого підходу до управління публічними фінансами в період пандемії дало змогу підвищити ефективність реалізованих державою заходів. Після повномасштабного російського вторгнення в Україну лідери країн – членів ЄС зробили важливий крок до підвищення координації політик та забезпечення всеосяжної європейської інтеграції, ухваливши в березні 2022 р. Версальську декларацію [6], якою визначено чотири стратегічні цілі – зміцнення обороноздатності, зменшення енергетичної залежності, формування міцнішої економічної бази та активізація процесів залучення інвестицій в економіку. Публічним фінансам відведено суттєву роль у реалізації завдань щодо підвищення обороноздатності та прискорення економічного зростання. Завдяки структурним змінам глобальної економіки передбачено розбудову інституційного середовища координації фіскальної та монетарної політики.

У 2022 р. відзначається 30-та річниця підписання Маастрихтського договору, яким формально започатковано ЄС. Особливістю економічної парадигми, закладеної цим договором, є забезпечення та утримання макроекономічної стабільності. Розроблені фіскальні правила щодо обмеження розмірів державних витрат, боргу та фіскального дефіциту є превентивними заходами для утримання довгострокової фінансової стійкості. З розвитком суспільних відносин та проходженням економічних викликів і потрясінь інституціями ЄС здобуває цінний досвід розробки антикризових заходів та контрциклічної фіскальної і монетарної політики. Реалізація фіскальних заходів у період економічної рецесії 2008–2009 рр. та за подальшого посткризового відновлення засвідчила недостатню якість координації бюджетно-податкової політики серед країн – членів ЄС та різні фіскальні можливості підтримки економіки. Натомість з початком коронакризи та вимушеного запровадження локдаунів й економічних обмежень в європейських країнах лідери країн – членів ЄС прийняли рішення

спільно реагувати на суспільно-економічні виклики через інструменти фіскального регулювання економіки.

Важливо розглянути зміни показників державних видатків та дефіциту в періоди економічних потрясінь, тож нами обрано приблизно ідентичні за часом кризи 2008–2009 рр. та пандемії коронавірусу у 2020–2021 рр. Для аналізу показників співвідношення фіскального дефіциту та державних видатків до ВВП у країнах – членах ЄС взято вибірку з 23 країн. Автори не враховували невеликі держави – члени ЄС, зокрема Люксембург, Мальту, Кіпр та Хорватію. Середнє значення частки державних видатків у ВВП для представленої вибірки в період пандемії становило 48.8 %, що на 2.2 в. п. вище, ніж у період світової фінансової рецесії (таблиця).

Таблиця

Фіскальний дефіцит і державні видатки в періоди світової фінансової рецесії 2008–2009 рр. та пандемії 2020–2021 рр. у країнах ЄС, % ВВП

Країна	Світова фінансова рецесія		Глобальна пандемія COVID-19	
	фіскальний дефіцит	державні видатки	фіскальний дефіцит	державні видатки
Франція	-5.3	55.3	-7.7	60.3
Данія	0.2	53.5	1.1	52.2
Бельгія	-3.3	52.8	-7.3	57.0
Греція	-12.7	52.5	-8.8	58.4
Австрія	-3.4	52.0	-7.0	56.5
Швеція	0.6	51.2	-1.5	50.8
Фінляндія	0.9	51.0	-4.1	56.4
Угорщина	-4.3	49.6	-7.3	49.6
Італія	-3.9	49.5	-8.4	56.3
Португалія	-6.8	47.8	-4.3	48.7
Словенія	-3.6	47.3	-6.5	50.2
Німеччина	-1.7	46.2	-4.0	51.2
Нідерланди	-2.6	45.7	-3.1	47.2
Польща	-5.5	44.6	-4.4	46.2
Ірландія	-10.5	44.3	-3.5	26.1
Іспанія	-8.0	43.8	-8.6	51.2
Естонія	-2.4	42.7	-4.0	44.1
Чехія	-3.7	42.7	-5.9	46.9
Латвія	-6.9	41.7	-5.9	44.2
Литва	-6.1	41.6	-4.2	40.8
Словаччина	-5.3	40.7	-5.9	46.1
Румунія	-7.3	38.5	-8.2	41.0
Болгарія	-1.5	38.2	-4.1	42.6

Джерело: складено автором за [7].

У 18 країнах вибірки зафіксовано збільшення співвідношення державних видатків до ВВП, незначне зниження від 0.1 до 1.3 % ВВП

спостерігається для 4 країн – Данії, Швеції, Угорщини та Литви. Лише в Ірландії суттєво зменшуються частки державних видатків у ВВП на 18.2 в. п. В умовах пандемії зросло середнє значення частки фіскального дефіциту у ВВП здебільшого для країн вибірки порівняно з попередньою рецесією. Середнє значення цього показника для країн – членів ЄС у 2020–2021 рр. – 5.14 %, а у 2008–2009 рр. – 4.28 %. Збільшення фіскального дефіциту спрямовано на фінансування важливих бюджетних програм соціального та економічного розвитку. Зокрема надано виплати найвразливішим верствам населення, які вимушено втратили роботу через запроваджені обмеження; виділено пряму фінансову підтримку підприємствам та галузям економіки для збереження зайнятості й ділової активності в майбутньому, застосовано інструмент фінансових гарантій. Крім того, використовувались цільові податкові пільги, зокрема в частині податку на доходи з метою стабілізації ринку праці як основного економічного рушія. Надано низку відстрочок зі сплати податкових платежів – корпоративного податку, податку на доходи, майнових податків тощо. У ЄС функціонують фіскальні правила щодо обмеження індикаторів циклічно скоригованого дефіциту бюджету. Тому Європейська комісія (ЄК) наголосила, що всі дискреційні стимули, які країни ЄС використовують задля пом'якшення впливу пандемії, мають бути своєчасними та мати цільовий характер [8]. Системний і виважений підхід до розробки бюджетно-податкової політики є важливим для забезпечення стійкості публічних фінансів у майбутньому.

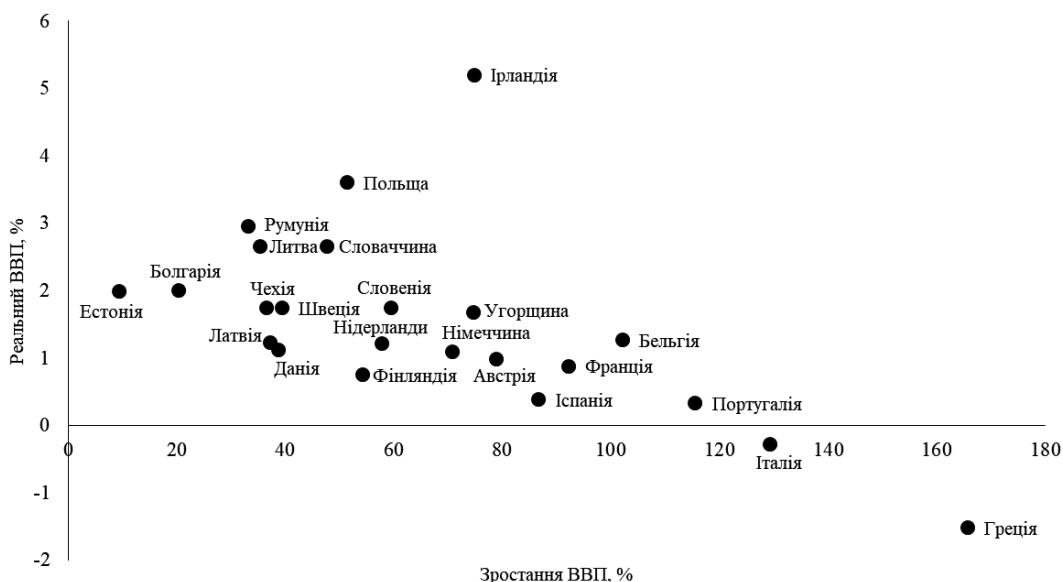
Крім того, у липні 2020 р. ЄК схвалено план Наступного Покоління ЄС (*Next Generation EU*), який має підтримати економіки держав – членів ЄС у подоланні негативного впливу коронакризи. План економічного відновлення обсягом 750 млн євро у цінах 2018 р. спрямований на трансформацію економіки, зокрема її цифровізацію, збільшення екологічних інновацій, створення нових робочих місць. Це новий довгостроковий інструмент бюджетного фінансування, що спільно координується ЄС через уповноважені інституції [9]. Важливою особливістю цього плану є те, що найбільший обсяг виділених ресурсів передбачений на фінансування структурних економічних трансформацій, що зробить у майбутньому економіки держав – членів ЄС стійкішими до шоків та суспільно-економічних викликів.

Важливим пріоритетом фінансової політики ЄС є забезпечення стійкості публічних фінансів. Одним з ключових індикаторів, що характеризує рівень такої стійкості, є державний борг. Еталонне значення державного боргу на рівні 60 % ВВП як одного з Маастрихтських критеріїв вказує на наявні можливості країни проводити дискреційні фіскальні заходи для підтримки чи відновлення економіки. За 2007–2021 рр. 10 країн представленої вибірки мають

суттєво вищий рівень боргу. Середнє значення частки державного боргу у ВВП в Греції становить 165.7 %, Італії – 129.3 %, Португалії – 115.6 %, Бельгії – 102.2 %, Франції – 92.2 %, Іспанії – 86.7 %, Австрії – 78.9 %, Ірландії – 74.8 %, Угорщині – 74.8 %, Німеччині – 70.8 %. Водночас, якщо взяти лише пандемічний період 2020–2021 рр., таких країн уже 12, до них доєдналися Словенія, Фінляндія та Словаччина, проте вибула Ірландія. Ця країна є взірцевим прикладом останнього десятиліття зі зниження рівня державного боргу серед країн ЄС: у 2013 р. державний борг Ірландії становив 120 % ВВП, а у 2021 р. – 56 %. Досягнути такого прогресу вдалося шляхом суттєвого зменшення рівня перерозподілу ВВП через систему публічних фінансів, наразі це країна з найнижчим значенням показника частки публічних видатків у ВВП серед держав – членів ЄС.

Проте нині у 6 країнах вибірки державний борг перевищує позначку 100 % ВВП, і зниження показника до рівня 60 % потребує значних структурних змін у фіскальній та соціальній політиці. Через наслідки *COVID-19* та напружену економічну ситуацію, до якої призвело повномасштабне вторгнення росії в Україну, вмотивувати ці країни на формування бюджету з циклічно скоригованим первинним балансом на рівні 3–3.5 % ВВП у межах середньострокового економічного циклу з боку діючих інституцій ЄС не є можливим. З одного боку, можна допустити сценарій поступового зниження дефіциту та публічних видатків задля збереження рівня державних інвестицій з метою активізації економічного зростання. Прискорення економічного зростання дасть змогу поступово знижувати співвідношення державного боргу до ВВП. У такому випадку важливо інвестувати у високотехнологічні сфери, що матиме довготривалий ефект, удосконалити інституційне середовище бюджетного механізму економічного розвитку. Проте, з іншого боку, коли питання інфляції у світі та ЄС вийшло на перший план порядку денного, надмірний рівень державного боргу та боргового навантаження на бюджет можуть лише поглиблювати розбалансованість публічних фінансів. У липні 2022 р. Європейський центробанк вперше за 11 років підвищив облікову ставку задля протидії розкручуванню інфляції у єврозоні, яка станом на серпень 2022 р. є найвищою за всю історію спостережень – 9.1 % [7]. Вірогідним є подальше збільшення облікової ставки та відповідно зростання процентних ставок за державними запозиченнями, що посилює боргові ризики та послаблює загальну стійкість публічних фінансів. З огляду на зазначене важливою є імплементація консервативних правил щодо управління фіскальним дефіцитом і державним боргом. Тож потрібно обирати траєкторію поетапного зниження бюджетного дефіциту та частки публічних фінансів у ВВП задля виваженої бюджетної консолідації в середньостроковому періоді. Європейська

фіскальна рада (*European Fiscal Board*) надала згоду щодо пом'якшення фіскальних правил у посткризовий період з метою підтримки економічного розвитку та утримання соціальної стабільності [10]. Загалом високий рівень державного боргу не є сприятливим для економічного зростання. На *рисунку* відображено середні значення показників реального ВВП та частки державного боргу у ВВП за 2007–2021 рр. для аналізованої вибірки країн – членів ЄС.

Державний борг та економічне зростання у 23 країнах ЄС у 2007–2021 рр.

Джерело: побудовано авторами за [7; 11].

Завдяки застосуванню методу лінійної регресії встановлено, що під час зростання значення показника частки державного боргу у ВВП на 1 в. п. за 2007–2021 рр. темпи реального ВВП уповільнювались на 0.113 в. п. Можна пересвідчитись, що в аналізованому періоді економіка країни ЄС, у якої рівень державного боргу перевищує 60 % ВВП, не збільшувалась темпами, вищими ніж 2 % щороку. Винятком є Ірландія, однак ця держава радикально зменшила частку перерозподілу ВВП через систему публічних фінансів. Три країни вибірки, у яких найвищий рівень боргу, мають найгірші середні значення зростання економіки (у Португалії – 0.3 %, в Італії та Греції зафіксовано щорічне падіння економіки). Зазначені країни суттєво збільшили борг у період світової фінансової рецесії 2008–2009 рр. та в післякризовий період і не встигли провести суттєвих структурних змін щодо оздоровлення публічних фінансів, як їх економіки спіткав новий глобальний шок у вигляді пандемії. Загалом остання декада ознаменувалась уповільненням темпів економічного розвитку регіону, тому в часи економічного підйому борг незначно зменшувався, а під час останньої кризи знову суттєво виріс на тлі збільшення фіскального дефіциту та економічного падіння. Для багатьох економік ЄС вплив пандемії був більш

відчутним, ніж у період Великої Рецесії. За прогнозами, у країнах – членах ЄС пікового значення показник співвідношення державний борг/ВВП може досягти у 2024 р., а далі піти на спад. Очікується, що лише з 2031 р. рівень державного боргу буде нижчим за 2020 р. [11]. Однією з основних перешкод для зниження боргу є інерційність витрат на його обслуговування та фіскального дефіциту. Різко скоротити фінансування бюджетних програм надзвичайно складно у нинішніх умовах.

Найбільше публічних видатків розвинених країн ЄС спрямовано на соціальні програми й виплати: пенсії, охорона здоров'я, освіта та соціальний захист, інші програми соціального забезпечення. Якщо на початку XX ст. у європейських країнах їхня частка у загальній структурі видатків була меншою за 10 %, у середині XX ст. становила близько 30 %, то в сьогоденних умовах значення цього показника наблизилось до 55 % [12]. У Франції за 2007–2021 рр. середнє значення частки публічних видатків соціального спрямування перевищують 30 % ВВП, у Бельгії, Австрії, Фінляндії, Данії, Німеччині – понад 25 % ВВП. Важливими пріоритетами державних соціальних видатків є зменшення нерівності доходів населення та підтримка найвразливіших верств населення з метою протидії соціальній ізоляції [13; 14]. Емпіричний досвід свідчить, що механічне зростання державних витрат не забезпечує очікуваних результатів у скороченні розриву нерівності доходів.

М. Кірек у своєму дослідженні дійшла висновку, що у країнах – членах ЄС існує негативний взаємозв'язок між обсягом виділених державних витрат соціального спрямування та їхньою ефективністю щодо зниження нерівності [15]. Найсильніше це виявляється стосовно публічних видатків на охорону здоров'я. Фінансування програм стимулювання та розвитку людського потенціалу більше користі приносить тим категоріям населення, яких відносять до середнього класу, що ще більше посилює соціальну нерівність. Лише розвиток інституційних засад соціальної політики держави, підвищення координації з фіскальною політикою може привести до досягнення запланованих результативних показників у соціальній сфері. Питання старіння населення, забезпечення демографічної стійкості суспільства, модифікація підходів до фінансового забезпечення соціального захисту населення визначають перспективи подальшого розвитку системи публічних фінансів. Європейська комісія наголошує на необхідності збільшення ефективності вкладень публічних ресурсів у людський капітал для побудови інклюзивного суспільства та створення необхідних передумов для стійкого розвитку. За пандемії актуалізувались питання зростання державних і приватних інвестицій у сферу охорони здоров'я, зокрема фінансування новітніх лабораторій, науково-дослідних медичних центрів, госпіталів, технологічних підприємств медичної галузі. Окремим аспектом подальшого розвитку публічних фінансів є удосконалення процедур публічних закупівель ліків та вакцин, створення сприятливих умов для конкуренції на ринку цих специфічних товарів.

Висновки. З початком пандемії *COVID-19* зафіксовано застосування державами – членами ЄС узгодженої та скоординованої фінансової політики, що дало змогу підвищити рівень її результативності. За сучасних умов публічним фінансам відведена суттєва роль у реалізації завдань щодо підвищення обороноздатності та прискорення економічного зростання. Пріоритетом фінансової політики ЄС є забезпечення стійкості публічних фінансів. Надмірний рівень державного боргу стримує та уповільнює економічне зростання.

Важливою є імплементація консервативних правил в управління фінансовим дефіцитом і державним боргом. Видається за доцільне поетапно знижувати дефіцит бюджету та частку перерозподілу ВВП через систему публічних фінансів задля забезпечення виваженої бюджетної консолідації в середньостроковому періоді. Розбудова інституційних засад соціальної політики держави, підвищення координації з фінансовою політикою може привести до досягнення запланованих результативних показників у соціально-економічній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Onofrei M., Bostan I., Oprea F., Paraschiv G., Lazăr C. M. (2020). The implication of fiscal principles and rules on promoting sustainable public finances in the EU countries. *Sustainability*, 12 (7), 2772. URL: <https://doi.org/10.3390/su12072772>.
2. Haas J. S., D'Erman V. J., Schulz D. F., Verdun A. (2021). Economic and fiscal policy coordination after the crisis: is the European Semester promoting more or less state intervention? In *Economic and Monetary Union at Twenty*, (pp. 40-57).
3. Grosu A. C., Pintilescu C., Zugravu B. (2022). Trends in public debt sustainability in Central and Eastern EU countries. *Post-Communist Economies*, 34(2), 173-195.
4. Chugunov I., Nasibova O. (2021). Public funding of social protection: Impact on social indicators in Eurozone countries. *Investment Management and Financial Innovations*, 18(2), 181-192.
5. Мельник В. М., Кошук Т. В. Податкова політика України в умовах імплементації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. *Фінанси України*. 2016. № 7. С. 7-25.
6. Informal meeting of the Heads of State or Government (2022), Versailles Declaration, 10-11 March. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/54773/20220311-versailles-declaration-en.pdf>.
7. *The official website of Eurostat*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>.
8. Dermine P., Markakis M. (2020). The EU Fiscal, Economic and Monetary Policy Response to the *COVID-19* Crisis. *EU Law Live, Weekend Edition*, (11), 7-14.
9. Zahariiev A., Radulova A., Aleksandrova A., Petrova M. (2021). Fiscal sustainability and fiscal risk in the EU: forecasts and challenges in terms of *COVID-19*. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 8(3), 618-632.
10. Beetsma R. (2022). The Economics of Fiscal Rules and Debt Sustainability. *Inter-economics*, 57(1), 11-15.
11. The official website of World Bank. Retrieved from <https://www.worldbank.org>.
12. Jacobs J., Ogawa K., Sterken E., Tokutsu I. (2020). Public debt, economic growth and the real interest rate: A panel VAR Approach to EU and OECD countries. *Applied Economics*, 52(12), 1377-1394.
13. Schuknecht L. (2020). *Public Spending and the Role of the State: History, Performance, Risk and Remedies*. Cambridge University Press.

14. Antonelli M.A., De Bonis V. (2018.) Assessing the performance of social spending in Europe. *Central Eur J Public Policy* 12(1):17–31. URL: <https://doi.org/10.2478/CEJPP-2018-0001>.
15. Cyrek M. (2019). Government social spending in the EU countries: efficiency in poverty and income inequality reduction. *Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy*, 14(3), 405-424.

REFERENCES

1. Onofrei, M., Bostan, I., Oprea, F., Paraschiv, G., & Lazăr, C. M. (2020). The implication of fiscal principles and rules on promoting sustainable public finances in the EU countries. *Sustainability*, 12(7), 2772. <https://doi.org/10.3390/su12072772> [in English].
2. Haas, J. S., D’Erman, V. J., Schulz, D. F., & Verdun, A. (2021). Economic and fiscal policy coordination after the crisis: is the European Semester promoting more or less state intervention? In *Economic and Monetary Union at Twenty*, (pp. 40-57) [in English].
3. Grosu, A. C., Pintilescu, C., & Zugravu, B. (2022). Trends in public debt sustainability in Central and Eastern EU countries. *Post-Communist Economies*, 34(2), 173-195 [in English].
4. Chugunov, I., & Nasibova, O. (2021). Public funding of social protection: Impact on social indicators in Eurozone countries. *Investment Management and Financial Innovations*, 18(2), 181-192 [in English].
5. Mel’nyk, V. M., & Koshhuk, T. V. (2016). Podatkova polityka Ukrai’ny v umovah implementacii’ Ugody pro asociaciju z Jevropejs’kym Sojuzom [Tax policy of Ukraine in terms of implementation of the Association Agreement with the European Union]. *Finansy Ukrai’ny – Finances of Ukraine*, 7, 7-25 [in Ukrainian].
6. *Informal meeting of the Heads of State or Government* (2022), Versailles Declaration, 10-11 March. <https://www.consilium.europa.eu/media/54773/20220311-versailles-declaration-en.pdf> [in English].
7. *The official website of Eurostat*. <https://ec.europa.eu/eurostat> [in English].
8. Dermine, P., & Markakis, M. (2020). The EU Fiscal, Economic and Monetary Policy Response to the COVID-19 Crisis. *EU Law Live, Weekend Edition*, 11, 7-14 [in English].
9. Zahariev, A., Radulova, A., Aleksandrova, A., & Petrova, M. (2021). Fiscal sustainability and fiscal risk in the EU: forecasts and challenges in terms of COVID-19. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 8(3), 618-632 [in English].
10. Beetsma, R. (2022). The Economics of Fiscal Rules and Debt Sustainability. *Inter-economics*, 57(1), 11-15 [in English].
11. The official website of World Bank. <https://www.worldbank.org> [in English].
12. Jacobs, J., Ogawa, K., Sterken, E., & Tokutsu, I. (2020). Public debt, economic growth and the real interest rate: A panel VAR Approach to EU and OECD countries. *Applied Economics*, 52(12), 1377-1394 [in English].
13. Schuknecht, L. (2020). *Public Spending and the Role of the State: History, Performance, Risk and Remedies*. Cambridge University Press [in English].
14. Antonelli MA, De Bonis V (2018) Assessing the performance of social spending in Europe. *Central Eur J Public Policy*, 12(1), 17–31. <https://doi.org/10.2478/CEJPP-2018-0001> [in English].
15. Cyrek, M. (2019). Government social spending in the EU countries: efficiency in poverty and income inequality reduction. *Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy*, 14(3), 405-424 [in English].

Надійшла до редакції 15.09.2022.

Прийнято до друку 16.09.2022.

Публікація онлайн 23.02.2023.